

1. Úvod – Rozvoj a význam potravinárskeho priemyslu (J. Studnický) / 17**2. Potravinársky priemysel u nás a vo svete (J. Studnický) / 21**

▶ 2.1 Zabezpečovanie surovín	24
2.1.1 Hlavné suroviny	24
2.1.2 Voda	25
2.1.3 Aditívne látky	25
2.1.4 Pomocné látky	27
2.1.5 Obaly a obalová technika	27
2.1.6 Uskladňovanie surovín	28
▶ 2.2 Umiestnenie potravinárskeho závodu	29
▶ 2.3 Technické vybavenie	30
2.3.1 Zariadenia na čistenie a triedenie surovín	30
2.3.2 Zariadenia na drobenie	33
2.3.3 Zariadenia na rozdeľovanie	37
2.3.3.1 Extrakcia	39
2.3.3.2 Sedimentácia	42
2.3.3.3 Odstreďovanie	43
2.3.3.4 Filtrácia	45
2.3.3.5 Odparovanie	47
2.3.3.6 Destilácia – rektifikácia	49
2.3.3.7 Sušenie	50
2.3.4 Zariadenia na miešanie	55
2.3.5 Zariadenia na biochemické procesy	55
2.3.5.1 Zariadenia na sterilizáciu	58
▶ 2.4 Vstupná, výstupná a medzioperačná kontrola, výrobné predpisy	59
2.4.1 Technicko-hospodárske normy spotreby a výkonov	62
2.4.2 Normy akosti	63
2.4.3 Technicko-operatívna evidencia (TOE)	63
▶ 2.5 Zúžitkovanie vedľajších produktov a likvidácia odpadov	63
▶ 2.6 Hygiena a sanitácia	64

3. Mikrobiologické a biochemické procesy pri výrobe potravín (M. Drdák) / 67

▶ 3.1 Žiadúca a nežiadúca činnosť mikroorganizmov	69
3.1.1 Alkoholové kvasenie	69
3.1.2 Mliečne, octové a citrónové kvasenie	70
3.1.3 Použitie enzýmov v potravinárstve	71

4. Zvýšenie trvanlivosti potravín (J. Studnický) / 75

▶ 4.1 Zvýšenie sušiny	77
4.1.1 Zahusťovanie	77
4.1.2 Sušenie	78
4.1.3 Presládzanie, solenie	78
▶ 4.2 Pôsobenie teploty	79
4.2.1 Pasterizácia	79
4.2.2 Sterilizácia	80
4.2.3 Chladenie a mrazenie	84
▶ 4.3 Biochemické postupy	86

6.10.5	Granulovanie	193
6.10.6	Vyjadrovanie kŕmnej hodnoty	194

7. Konzervácia potravín (M. Drdák) / 197

▶ 7.1	Technológia rastlinných potravín rýchlo podliehajúcich snahe	199
7.1.1	Konzervačné princípy	199
7.1.2	Suroviny konzervárenstva	202
7.1.3	Prípravné operácie	205
7.1.3.1	Triedenie	205
7.1.3.2	Pranie	206
7.1.3.3	Odstopkovanie a odkôstkovanie	207
7.1.3.4	Lúpanie	207
7.1.3.5	Rezanie, krájanie	208
7.1.3.6	Blanširovanie	209
7.1.3.7	Pasírovanie	210
7.1.3.8	Lisovanie	211
7.1.4	Vlastná konzervácia	211
7.1.4.1	Sterilizácia	212
7.1.4.2	Zahusťovanie	215
7.1.4.3	Sušenie	217
7.1.4.4	Chladenie a mrazenie	217
7.1.4.5	Fermentácia	220
7.1.4.6	Ostatné konzervačné postupy	222
7.1.5	Príklady technologických postupov	223
7.1.5.1	Sterilizované ovocie, zelenina a huby	223
7.1.5.2	Mliečne fermentované výrobky	227
7.1.5.3	Sušená zelenina, ovocie a huby	229
7.1.5.4	Ovocné šťavy a sirupy	230
7.1.5.5	Nealkoholické nápoje	232
7.1.5.6	Mrazený ovocný pretlak	232
7.1.5.7	Kandizované ovocie	233
7.1.5.8	Výroba polotovarov	234
7.1.5.9	Detská výživa	236
7.1.5.10	Nátierky (rôsoly, džemy a marmelády)	237
▶ 7.2	Výroba hotových jedál	239
7.2.1	Výroba mäsových konzerv	240
7.2.1.1	Mäso vo vlastnej šťave	242
7.2.1.2	Paštéty	242
7.2.2	Výroba dvojzložkových a viaczložkových konzerv	243
7.2.3	Výroba dehydrátovaných polievok	244

8. Technológia živočíšnych potravín rýchlo podliehajúcich skaze (J. Karovičová) / 247

▶ 8.1	Technológia mäsa	249
8.1.1	Význam mäsa vo výžive	250
8.1.2	Jatočné zvieratá	251
8.1.2.1	Nákup jatočných zvierat	251
8.1.3	Práca na bitúnku	252
8.1.3.1	Ošetrovanie jatočných zvierat	253
8.1.3.2	Omračovanie	253
8.1.3.3	Vykrvovanie	254
8.1.3.4	Vonkajšie opracovanie	255

8.1.3.5	Pitvanie	256
8.1.3.6	Polenie	256
8.1.3.7	Chladienie	257
8.1.4	Zrenie mäsa	258
8.1.5	Rozrábka (delenie) mäsa	259
8.1.6	Mäsová výroba	260
8.1.6.1	Suroviny	260
8.1.6.2	Mletie mäsa	261
8.1.6.3	Kutrovanie	261
8.1.6.4	Solenie	262
8.1.6.5	Miešanie	263
8.1.6.6	Narážanie	263
8.1.6.7	Varenie	264
8.1.6.8	Údenie	265
8.1.6.9	Mäsové výrobky	266
8.1.7	Mrazenie mäsa	269
► 8.2	<i>Spracovanie vedľajších produktov jatovníctva</i>	271
8.2.1	Zúžitkovanie krvi	271
8.2.2	Solenie koží	272
8.2.3	Spracovanie drobov	272
8.2.4	Spracovanie kostí	273
8.2.5	Čistenie čriev	273
8.2.6	Výroba bielkovinových hydrolyzátov	274
8.2.7	Termické spracovanie odpadov a konfiškátov	275
► 8.3	<i>Hydinárska technológia</i>	276
8.3.1	Opracovanie hrabavej hydiny	276
8.3.1.1	Nákup a doprava	277
8.3.1.2	Vešanie	277
8.3.1.3	Omračovanie	278
8.3.1.4	Usmrcovanie, vykrovovanie	279
8.3.1.5	Odstraňovanie peria	279
8.3.1.6	Pitvanie	281
8.3.1.7	Chladienie a trhová úprava	281
8.3.2	Spracovanie vodnej hydiny	282
8.3.3	Spracovanie peria	283
► 8.4	<i>Spracovanie škrupinových vajec</i>	283
8.4.1	Nákup a doprava	286
8.4.2	Triedenie	287
8.4.3	Uskladnenie	288
8.4.4	Výrobky z vajec	289
8.4.4.1	Vytľkanie	290
8.4.4.2	Filtrácia a homogenizácia	291
8.4.4.3	Pasterizácia	291
8.4.4.4	Sušenie	292
8.4.4.5	Výroba práškových vajcových produktov	293
8.4.4.6	Majonézy a majonézové výrobky	294
► 8.5	<i>Spracovanie zveriny</i>	295
► 8.6	<i>Spracovanie rýb</i>	295
8.6.1	Marinovanie	297

9. Mliekárstvo (J. Studnický) / 299

► 9.1 Pôvod a význam mlieka	301
9.1.1 Fyzikálne a chemické vlastnosti mlieka	301
► 9.2 Špecifikácia mliečnych výrobkov	303
► 9.3 Získavanie mlieka a spracovanie v priemysle	303
9.3.1 Dojenie	304
9.3.2 Chladenie mlieka	308
9.3.3 Sanitácia pri prvovýrobe mlieka	309
9.3.4 Spracovanie mlieka v mliekárni	310
9.3.4.1 Doprava mlieka	310
9.3.4.2 Čistenie mlieka	311
9.3.4.3 Normalizácia tukovosti mlieka	311
9.3.4.4 Pasterizácia mlieka	312
9.3.4.5 Homogenizácia	314
9.3.4.6 Balenie mlieka	314
9.3.5 Smotana	315
9.3.6 Biologické metódy predĺženia trvanlivosti mlieka	315
9.3.6.1 Jogurt	316
9.3.6.2 Kyslé mlieko	316
9.3.6.3 Kefír	317
9.3.6.4 Acidofilné mlieko	317
9.3.7 Trvanlivé mliečne výrobky	318
9.3.7.1 Sterilizované mlieko	318
9.3.7.2 Zahustené mlieko	320
9.3.7.3 Sušené mlieko	321
► 9.4 Syrárstvo	323
9.4.1 Rozdelenie syrov	323
9.4.2 Mlieko na výrobu syrov	325
9.4.3 Výroba sladkých syrov	325
9.4.3.1 Úprava mlieka	325
9.4.3.2 Zrážanie syroviny	327
9.4.3.3 Spracovanie zrazeniny (syroviny)	327
9.4.3.4 Dohrievanie a dosušanie syroviny	328
9.4.3.5 Formovanie syroviny	329
9.4.3.6 Lisovanie syrov	330
9.4.3.7 Solenie syrov	330
9.4.3.8 Zrenie syrov	331
9.4.3.9 Mäkké a tvrdé syry	332
9.4.3.10 Balenie a expedícia syrov	333
9.4.4 Výroba kyslých syrov	334
9.4.4.1 Tvaroh	334
9.4.4.2 Olomoucké tvarôžky	335
9.4.4.3 Termizované výrobky	335
9.4.5 Výroba topených syrov	336
9.4.5.1 Suroviny	337
9.4.5.2 Príprava surovín	337
9.4.5.3 Proces topenia	338
9.4.5.4 Dokončovacie operácie	338
9.4.6 Výroba kazeínu	340
9.4.7 Spracovanie srvátky	341
► 9.5 Výroba masla	342
9.5.1 Získavanie a ošetrovanie smotany	343

9.5.2	Spôsoby výroby masla	344
9.5.3	Spracovanie cmaru	347
▶ 9.6	Technológia mrazených smotanových krémov	347
▶ 9.7	Výrobky pre dojčenskú a detskú výživu	348

10. Tukárstvo (J. Studnický) / 349

▶ 10.1	Suroviny	351
10.1.1	Suroviny rastlinného pôvodu	351
10.1.2	Suroviny živočíšneho pôvodu	352
▶ 10.2	Vlastnosti tukov	354
▶ 10.3	Získavanie tukov	355
10.3.1	Príprava surovín	356
10.3.2	Získavanie tukov lisovaním	358
10.3.3	Získavanie tukov extrakciou	359
10.3.4	Získavanie tukov zo živočíšnych surovín	362
▶ 10.4	Ďalšie spracovanie tukov	364
10.4.1	Raфинácia	364
10.4.1.1	Odslizovanie (hydratácia)	365
10.4.1.2	Neutralizácia (odkyslenie)	366
10.4.1.3	Bielenie	367
10.4.1.4	Dezodorizácia	367
10.4.1.5	Winterizácia	368
10.4.2	Stužovanie olejov	369
10.4.2.1	Výroba vodíka	370
10.4.2.2	Príprava a regenerácia katalyzátora	370
10.4.2.3	Hydrogenácia	371
10.4.3	Frakčná kryštalizácia tukov	372
10.4.4	Interesterifikácia tukov	373
10.4.5	Výroba margarínu	374
10.4.5.1	Suroviny	375
10.4.5.2	Emulgácia surovín	376
10.4.5.3	Druhy margarínov a pokrmových tukov	377
10.4.6	Štiepenie tukov	378
10.4.7	Výroba glycerolu	379
10.4.8	Výroba mastných kyselín	380
▶ 10.5	Výroba detergentov	382
10.5.1	Suroviny	382
10.5.2	Práškové detergenty	383
10.5.2.1	Sušenie rozprašovaním za tepla	383
10.5.2.2	Striekanie kvapalných zložiek na práškové	385
10.5.3	Kvapalné detergenty	387
▶ 10.6	Výroba mydiel	387
10.6.1	Zmydelňovanie	388
10.6.2	Spracovanie mydla	389
▶ 10.7	Výroba sviečok	391
▶ 10.8	Kozmetická výroba	392

11. Fermentačná technológia (J. Karovičová, J. Studnický) / 397

▶ 11.1	Vinárstvo	399
11.1.1	Hrozno ako surovina na výrobu vína	399
11.1.2	Výroba bieleho vína	401

11.1.2.1	Procesy rastu a zrenia hrozna	401
11.1.2.2	Získavanie a predfermentačná úprava muštu	402
11.1.2.3	Kvasenie muštu	405
11.1.2.4	Regulácia kvasného procesu	405
11.1.3	Výroba červeného vína	407
11.1.4	Pivničné hospodárstvo	409
11.1.4.1	Stáčanie vína	409
11.1.4.2	Sírenie	410
11.1.4.3	Čírenie vína	411
11.1.4.4	Úprava zvyškového cukru	412
11.1.4.5	Odkyslenie	413
11.1.4.6	Sceľovanie vína	413
11.1.5	Výroba šumivého vína	414
11.1.5.1	Základné vína	415
11.1.5.2	Sekundárne kvasenie	415
11.1.5.3	Impregnácia	416
11.1.6	Výroba dezertných vín	416
11.1.7	Výroba vermútu	417
11.1.8	Ovocné vína	417
11.1.9	Výroba nízkoalkoholických vín	418
▶ 11.2	Sladovníctvo	418
11.2.1	Príjem, čistenie a triedenie jačmeňa	420
11.2.2	Máčanie jačmeňa	421
11.2.3	Klíčenie jačmeňa	422
11.2.4	Hvozdenie sladu	423
11.2.5	Odklíčkovanie sladu	425
11.2.6	Druhy sladu	425
▶ 11.3	Pivovarníctvo	426
11.3.1	Suroviny	427
11.3.2	Výroba mladiny	429
11.3.2.1	Šrotovanie	430
11.3.2.2	Vystieranie	430
11.3.2.3	Rmutovanie	431
11.3.2.4	Sciedzanie	432
11.3.2.5	Chmelovar	433
11.3.2.6	Chladenie mladiny	433
11.3.3	Kvasenie mladiny	434
11.3.3.1	Spodné kvasenie	434
11.3.3.2	Dokvášanie v ležiackych pivniciach	435
11.3.3.3	Jednofázový systém kvasenia mladiny	436
11.3.4	Stáčanie a pasterizácia piva	436
11.3.5	Druhy piva	437
▶ 11.4	Liehovarníctvo	437
11.4.1	Suroviny	438
11.4.2	Spracovanie škrobnatých surovín	438
11.4.2.1	Parentie	440
11.4.2.2	Scukornenie	440
11.4.2.3	Propagácia kvasiniek	441
11.4.2.4	Kvasenie zápary	441
11.4.2.5	Destilácia vykvasenej zápary	442
11.4.2.6	Raфинácia surového liehu	442
11.4.3	Spracovanie melasy	443
11.4.3.1	Príprava zápary	444

11.4.3.2	Kvasenie	444
11.4.3.3	Separácia kvasiniek	445
11.4.3.4	Dokončujúce operácie	445
11.4.4	Použitie výpalkov	446
11.4.5	Výroba destilátov	446
11.4.6	Výroba liehovín	448
▶ 11.5	Droždiarstvo	449
11.5.1	Výroba pekárskoho droždia	449
11.5.1.1	Príprava násadového droždia	450
11.5.1.2	Príprava expedičného droždia	451
11.5.1.3	Separácia kvasiniek, lisované droždie	453
11.5.1.4	Použitie záparý	453
11.5.1.5	Výroba aktívneho sušeného droždia (ASD)	454
11.5.2	Výroba kŕmneho droždia	455
11.5.2.1	Suroviný	455
11.5.2.2	Fermentácia	456
11.5.2.3	Separácia biomasy	456
11.5.2.4	Sušenie	457
11.5.2.5	Použitie sulfitových výluhov	457
▶ 11.6	Špeciálne biotechnológie	458
11.6.1	Výroba kyseliny citrónovej	459
11.6.2	Výroba kyseliny octovej	460
11.6.3	Výroba kyseliny mliečnej	461
11.6.4	Výroba aminokyselín	463
11.6.5	Výroba antibiotík	463
11.6.6	Výroba enzýmov	464
11.6.7	Výroba potravinárskych aditívnych látok	465

12. Výroba pochutín (J. Studnický) / 467

▶ 12.1	Spracovanie kávy	469
12.1.1	Zber a fermentácia kávových bobúľ	469
12.1.2	Praženie zelenej kávy	470
12.1.3	Výroba instantnej kávy	471
12.1.4	Výroba kávy bez kofeínu	472
▶ 12.2	Výroba kávových náhrad	472
▶ 12.3	Zber a fermentácia čaju	473
▶ 12.4	Spracovanie tabaku	474
12.4.1	Sušenie tabakových listov	475
12.4.2	Fermentácia	475
12.4.3	Výroba cigariet a cigár	476
12.4.4	Význam nikotínu v ochrane rastlín	477
▶ 12.5	Výroba korenín	477
12.5.1	Koreninová paprika	478
12.5.2	Výroba horčice	478
12.5.3	Zmesi korenia	479
▶ 12.6	Výroba aróm a trestí	479

13. Technologické a odpadové vody v potravinárstve (J. Studnický) / 481

Literatúra / 489

Autorský kolektív / 495